

СУЧАСНІ МОДЕЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Глобалізація світового освітнього простору вимагає відповідних моделей реалізації бізнес-освіти. У статті розглянуто основні тенденції розвитку бізнес-освіти в контексті глобалізації освітніх процесів, проаналізовано моделі реалізації сучасної бізнес-освіти та ефективність їх застосування.

Ключові слова: моделі бізнес-освіти, MBA-програма, бізнес-школи, післядипломна освіта

Актуальність. Бізнес-освіта – це порівняно нове явище на українському ринку освітніх послуг. Потреба в оновленні знань та підвищенні кваліфікації не нова, вона існувала і в часи СРСР. Традиційно ці послуги надавали інститути підвищення кваліфікації (ІПК), які забезпечували функціонування системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для управління державними підприємствами та установами. Інститути підвищення кваліфікації цілком задовольняли потребу в підготовці керівників та державних чиновників для міністерств та підприємств. В процесі навчання в ІПК майбутні керівники держустанов опановували питання організації виробництва, технології та економіки. Усі знання, отримані в ІПК, були придатні до застосування в умовах адміністративно-командної економіки, отже з розпадом СРСР більшість випускників ІПК, так звані «красні керівники», виявили неспроможність вирішувати завдання розвитку підприємств в умовах руйнування сталих економічних зв'язків, гіперінфляції, бартерних відносин, мінливого банківського та податкового середовища.

Отже з'явилася необхідність опанування нових ринкових знань та навичок в найкоротші терміни. В умовах скорочення фінансування додаткової професійної освіти, економічної нестабільності, спаду виробництва та інфляції більшість державних ІПК було ліквідовано. Ринок потребував нових форм та змісту надання додаткової освіти, так склалися умови для виникнення ринку бізнес-освіти.

Бізнес-освіта – є одним із секторів освітньої галузі, щонайдинамічніше зростають. Постійне збільшення потреб в оновленні знань та підвищення вимог до їх якості в умовах глобалізації освітнього простору вимагають відповідної пропозиції на ринку.

Огляд літератури. Постановка проблеми. Питанням розвитку бізнес-освіти в Україні та за кордоном приділяється увага як серед науковців, так і серед громадськості. Вивченню комплексу проблем, пов'язаних із бізнес-освітою та її становленням в Україні активно сприяла наукова та науково-практична діяльність Б. Андрушківа, Д. Богині, Б. Будзана, С. Вовканича, Б. Гаврилишина, М. Долішнього, С. Злупка, М. Козоріз, К. Корсака, І. Кравченко, О. Кузьміна, В. Куценко, І. Лукінова, Є. Панченко, В. Пинзеника, С. Соколенка, О. Соскіна, Н. Ушакової. Напрямам з вдосконалення якості бізнес-освіти велику увагу приділяють Міжнародна асоціація бізнес-шкіл (AACSB), Європейська фундація

розвитку менеджменту (efmd), які безпосередньо розробляють та впроваджують стандарти американських та європейських закладів бізнес-освіти; в Центральній та Східній Європі Асоціація розвитку менеджменту (CEEMAN).

Разом з тим в українській науковій літературі питання формування та розвитку ринку бізнес-освіти відображені недостатньо. Процеси надання та реалізації послуг на ринку бізнес-освіти потребують дослідження та розробки певних критеріїв, стандартів та концепцій розвитку. Реалізації цих завдань може сприяти суттєвий зарубіжний досвід, але він потребує адаптації та переосмислення для застосування на національному рівні з врахуванням глобалізаційних процесів та інтеграції української освіти у світовий освітній простір.

Мета та завдання. Метою цієї статті є визначення сучасних моделей реалізації бізнес-освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору. Для реалізації поставленої мети необхідно визначити існуючі моделі бізнес-освіти, дослідити їх характеристики та ефективність застосування в умовах глобалізації світового освітнього простору.

Основна частина.

Традиційно під поняттям «бізнес-освіта» розуміють програми додаткової освіти, вершиною яких є програми MBA. Класичне розуміння MBA (Master of Business Administration) – це післядипломна спеціалізована професійна підготовка менеджерів найвищої кваліфікації в галузі бізнесу. Кваліфікація MBA передбачає можливість виконувати роботу керівника середньої та вищої ланки.

Отримати ступінь MBA намагаються ті, хто ставить за мету навчитися ефективно управляти персоналом, грамотно організовувати та розвивати свій бізнес.

Зазвичай період навчання за програмою MBA триває від одного до двох років.

Ступінь MBA, отримана в одній із TOP-бізнес-школ світу – це ключ до кар'єри менеджера вищої ланки у відомих на весь світ корпораціях та можливість найповніше реалізувати свій потенціал управління.

Щороку на програмах MBA у світі навчається понад 200 000 студентів.

Річний оборот ринку бізнес-освіти складає майже 200 млрд дол.

Наявність ступеня MBA надає цілий ряд переваг та можливостей:

– практичні знання в різних сферах бізнесу: маркетинг, фінанси, підприємництво, менеджмент;

– цінні бізнес-контакти та партнерство;

– кардинальна зміна професії;

– вигідне інвестування в особистий розвиток;

– розширення власних меж та отримання глобального бачення бізнесу;

– можливість зробити міжнародну кар'єру та керувати однією із гігантських корпорацій тощо.

Єдиної та загальновизнаної систематизації програм MBA не існує, як і не існує єдиного MBA стандарту. Однак можна виокремити найбільш поширені форми проведення програм:

– Full time MBA – традиційні програми в форматі «очного» навчання, розраховані на навчання «з відривом від виробництва»;

– Part time MBA – «очні» програми, які передбачають можливість суміщення навчання та роботи. Найбільш поширеними варіантами Part-time MBA є вечірня та модульна форма проведення занять;

– Distance MBA – програми, які передбачають використання дистанційних методів навчання для більшої гнучкості навчального процесу;

– Executive MBA (EMBA) – програми, орієнтовані на керівників вищої ланки. Ці програми змістовно спираються на наявність значного управлінського досвіду;

– Mini MBA – короткострокові програми навчання найактуальніших питань організації та управління бізнесом.

Окремо слід відзначити наявність програми ВВА, що передує курсу МВА і є програмою бакалавріату за цим напрямом.

Найчастіше ступінь МВА надають так звані школи бізнесу, що створюються при університетах. Щорічно рейтинги бізнес-шкіл складають та публікують 3 відомі світові видання:

- Financial Times;
- US News;
- Business Week.

Сучасна бізнес-освіта реалізується за двома основними моделями – німецькою та американською. Кожна з них має свої особливості.

Незважаючи на те, що американці претендують на пальму першості в освіті в галузі економіки та комерційної діяльності, вона зародилася в Європі. Саме тому традиційну німецьку модель називають ще континентальною європейською.

У рамках цієї моделі вищу професійну освіту, у тому числі й економічну, можна отримати у відповідних університетах або інститутах. В той же час підготовка кадрів з питань ведення бізнесу та менеджменту відбувається в системі додаткової (післядипломної) освіти. Залежно від наявності практичного досвіду роботи в сфері менеджменту управлінська освіта поділяється на додосвідну (pre-experience management education) та післядосвідну (post-experience management education). Додосвідну освіту студенти отримують в процесі навчання в вищих навчальних закладах, де поряд із профільючими предметами на прикладному рівні вивчають право, маркетинг, економіку тощо. Отриманні знання надають можливість вважати випускника «кваліфікованим керівником».

Післядосвідну освіту можна отримати на спеціальних короткострокових та середньострокових програмах підвищення кваліфікації в різних сферах управління. Безумовно, німецька модель бізнес-освіти готує висококваліфікованих управлінців. Про це свідчать факти: країни, де прийнято німецьку модель, отримали високі результати в економічному розвитку. Адже деякі аналітики зазначають її консерватизм, вказуючи на те, що принципи навчання «не завжди відповідають сучасним вимогам до підвищення адаптивності та гнучкості бізнесу і менеджменту до мінливих умов». Традиційна модель прийнята в бізнес-освіті Німеччини, Австрії, Бельгії, Фінляндії, Японії, Росії.

Американська, або «нова», модель має назву «професійний менеджер». Вона реалізується в школах бізнесу, які є центрами освіти та досліджень в сфері бізнесу. Студентом такого навчального закладу може стати як випускник середньої школи, так і людина, що має вищу освіту та практичний досвід роботи в сфері бізнесу.

Різноманітність існуючих програм дозволяє здійснювати навчання на різних рівнях і за різними напрямками. Провідне значення в США мають Вищі школи бізнесу (Graduate Business Schools), що мають всі види програм ділової освіти: 4-річні програми бакалавру; 2-річні програми МВА; 1-річні спеціалізовані магістерські програми; 3-річні (та довші) програми Ph.D., а також програми розвитку керівників. «Нова» модель, окрім США, прийнята в Великій Британії, Данії, Норвегії, на Кіпрі. До «нової» моделі тяжіють бізнес-школи країн східного регіону, наприклад, Китаю та Індії.

На базі традиційної та нової моделей бізнес-світу з'явилась так звана змішана модель, яка поєднує американізовані та європеїзовані сектори бізнес-освіти. Навчання відбувається в освітніх закладах різних типів (університетах, школах бізнесу, інститутах підвищення кваліфікації тощо) в різноманітних формах. Змішана модель є найбільш поширеною в бізнес-освіті багатьох європейських країн, наприклад, Франції та Італії.

Серед американських бізнес-шкіл можна відзначити (за даними всесвітніх рейтингів FT.com, Forbes.com, Businessweek.com): Stanford University GSB,

Harvard Business School, University of Pennsylvania: Wharton, Columbia Business School, Chicago GSB, Northwestern University (Kellogg), MIT Sloan, University of Michigan (Ross) та ін.

Відносно європейських бізнес-шкіл, то серед них лідерами є (за даними FT.com): HEC Paris (France), London Business School (Great Britain), IMD (Switzerland), Instituto de Empresa (Spain), INSEAD (France/Singapore) та ін.

Що являє собою бізнес-освіта в Україні? Більшість помилково вважають, що бізнес-освіта існує лише для тих, хто бажає закінчити навчальний заклад та з часом зробити кар'єру в бізнесі. Однак сьогодні всі повинні розуміти як функціонує ринкова економіка. Саме тому необхідно змінити уявлення про роль бізнесу в економічному розвитку і, відповідно, про значення і завдання бізнес-освіти.

Менеджмент-освіта створює фундамент для успіху всіх слухачів незалежно від того, які в них життєві цілі. Студенти, що планують свою майбутню діяльність як підприємці, перш за все повинні розібратися в принципах ведення бізнесу. Юнаки, чіє майбутнє буде пов'язане із медициною, юриспруденцією, наукою також мають збагнути: без розуміння принципів ведення бізнесу їх діяльність наряд чи буде успішною. Такі функціональні підрозділи бізнесу, як маркетинг, менеджмент, бухгалтерський облік, виробництво і фінанси повинні працювати разом. Окрім цього, необхідно оволодіти основними навичками комунікацій, розрахунків та вирішення різноманітних проблем. Велике значення надається навичкам прийняття правильних рішень, здобуттю ефективних навичок мислення в процесі аналізу, синтезу та оцінки інформації.

Висновки. Експерти в галузі бізнес-освіти радять навчатися з випередженням. Знання потрібно отримувати сьогодні, завтра – їх застосовувати. Навчання «на віріст» допоможе в майбутньому запобігти марному та економічно недоцільному повторенню пройденого. У кожної людини є сфера найближчого розвитку. Практика показує, що ті, у кого сфера розвитку ширша, засвоюють 80–90% інформації бізнес-програми; ті, у кого вона вужча – майже 60%.

Відкриті бізнес-програми, які реалізуються в Школі бізнесу Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля передбачають, що клієнт знаходиться в колі подібних до себе і може зрозуміти, в якому стані розвитку він перебуває порівняно з ними. Окрім цього, кожна відкрита програма дає ефект синергії, тобто клієнт приходять на програму з однією ідеєю, а виходить із 15 новими.

В Школі бізнесу Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля реалізуються програми, що спрямовані на власників та співвласників малого та середнього бізнесу, співробітників, орієнтованих на кар'єрне зростання, людей, що прямують до успіху та самовдосконалення. Позитивний ефект програм MBA досягається за рахунок збалансованого підходу до навчання та оптимального поєднання теорії і практики ведення бізнесу.

Реалізація бізнес-програм передбачає роботу з усвідомленою та мотивованою цільовою аудиторією. У всьому світі навчання такої аудиторії будується на діалозі. Викладачі та бізнес-тренери програм MBA Школи бізнесу Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля використовують активні форми навчання: тренінги, імітації нестандартних ситуацій, мозкові штурми, тобто надають слухачам можливості виявити та реалізувати власний потенціал в ситуаціях близьких до екстремальних.

Випускники програм MBA Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля завдяки знанням і навичкам, отриманим в Школі бізнесу, успішно проходять співбесіди та отримують керівні посади в провідних національних та міжнародних компаніях.

Безумовно, прийняття рішення про навчання на програмі MBA – відповідальний крок. Тим, хто замислюється про серйозну кар'єру, наявність ступеня MBA відкриває широкі перспективи не тільки на національному, а й світовому рівні. Ступінь MBA – це актуальні професійні знання і практичні навички ме-

неджменту, які легко застосовувати як на власному бізнесі, так і в роботі у великій компанії, та взагалі для успішного просування кар'єрними сходами.

Список використаної літератури

1. Ванькина И.В. Маркетинг образования: учебное пособие / И.В. Ванькина, А.П. Егоршин, В.И. Кучеренко. – М.: Университетская книга. Логос, 2007. – 336 С.
2. Каленюк І.С. Знання в глобальному середовищі / І.С. Каленюк // Збірник наукових праць КНУ ім. Т. Г. Шевченка «Теоретичні та прикладні питання економіки». – 2004. – № 3. – С. 57–64.
3. Карпухина Е.А. Стратегические альянсы в бизнес-образовании / Е.А. Карпухина // Бизнес-образование: специфика, программы, технологии, организация; под ред. С.Р. Филоновича. – М.: Экономика, 2004. – 390 с.
4. Красовська О.Ю. Дослідження розвитку світового ринку вищої освіти в сучасних глобальних умовах / О.Ю. Красовська // Економічний вісник університету. – 2010. – Т. 2. – С. 42–48.
5. Оболенська Т.Є. Глобалізація і стратегічні напрями розвитку ринку освітніх послуг України / Т.Є. Оболенська // Зб. наук. праць «Економіка: проблеми теорії та практики» ДНУ. – 2003. – Вип. 113. – С. 84–87.
6. Менеджмент, маркетинг и экономика образования: учебное пособие. – 2-е изд., перераб. / под ред. А.П. Егоршина, Н.Д. Никандрова. – Н. Новгород : НИМБ, 2004. – 265 с.
7. Опацька С.В. Розвиток бізнес-освіти в Україні в умовах трансформації економіки: автореф. дис. ... канд. екон. наук. – Львів, 2002. – 19 с.
8. Салімов Р.М. Проблеми розвитку післядипломної економічної освіти [Електронний ресурс] / Р.М. Салімов, О.М. Савінов; – Режим доступу: <http://ipn.nau.edu.ua>
9. Тихонов Д. Бизнес-образование: новая модель [Електронний ресурс] / Д. Тихонов, М. Хазин; – Режим доступу: <http://www.e-executive.ru>

Глобализация мирового образовательного пространства требует соответствующих моделей реализации бизнес-образования. В статье рассматриваются основные тенденции развития бизнес-образования в контексте глобализации образовательных процессов, проанализированы модели реализации современного бизнес-образования и эффективность их использования.

Ключевые слова: модели бизнес-образования, MBA-программа, бизнес-школы, последипломное образование.

The globalization of world education requires appropriate implementation models of business education. The paper examines the main trends of development of business education in the context of the globalization of educational processes, analyzed the implementation model of the modern business education and the effectiveness of their use.

Key words: model of business education, MBA program, business school, graduate education.

Надійшло до редакції 5.04.2012.